

Column Vu Connected 30 september 2009

Dr. Justine Pardoën, hoofdredacteur Ouders Online (www.ouders.nl)

Het debat over opvoeden gaat de verkeerde kant op

Ik ga het u maar meteen verklappen: ik heb een bijzonder kind. Twee zelfs. En ik weet zeker: uw kinderen zijn ook bijzonder. We hebben allemaal bijzondere kinderen, en dat idee geven we ook niet meer zo heel snel op na een eeuw van de emancipatie van het kind en een aantal decennia van individualisering.

Maar ik zal u zeggen: al onze bijzondere kinderen zijn het meest gebaat bij **normale aandacht, normale gezinsomstandigheden en normale opvoedingsondersteuning voor hun ouders**. Maar ja, wat is eigenlijk 'normaal' in de zin van 'gewoon, niet bijzonder'? We weten het eigenlijk steeds. We weten niet eens meer wat een normale **opvoeding** is.

Is een normaal kind een kind zonder adhd, dyslexie en gedragsproblemen? Of een kind dat lawaai maakt op het schoolplein, vecht met zijn vriendjes, en spijbelt in de brugklas. Wat normaal opvoeden is, schijnen we ook niet meer te weten, want om dat te leren hebben we de Opvoedcanon nodig van René Diekstra, die het wel schijnt te weten; hij is ook al bezig met de Canon van het Kind. Een zelfde soort verzameling van "basale feiten uit de wetenschap" waar ouders hun opvoeding op moeten afstemmen.

Ouders mochten de laatste decennia steeds minder zelf bepalen wat een normaal kind is of een normale opvoeding. Wat zij nodig hebben en wat goed is voor hun kinderen, dat wordt door anderen bepaald. Opvoedingsondersteuning schrijft ouders voor hoe ze moeten opvoeden, en waar kinderen aan moeten voldoen als ze afgeleverd worden aan de samenleving. En voor ouders die niet deugen, staat er een professional klaar om het over te nemen. Het liefst komen ze zelfs achter de voordeur. Graag zelfs: ze hebben er niet voor niets voor doorgeleerd!

Kortom, dames en heren, het debat over opvoeding gaat de verkeerde kant op: het is akelig normatief en voorschrijvend geworden. Opvoedingsondersteuning is verworden tot een "preventieve interventie" ter voorkoming van kindermishandeling en professionals weten het *per se* beter dan de ouders die die door hen op het rechte pad gehouden moeten worden.

Het gezin is niet meer een gegeven, maar een risico. Er zijn hordes getrainde "interventieverpleegkundigen" aan het werk die huisbezoeken afleggen bij risicogezinnen, en als gezin krijg je nooit meer het voordeel van de twijfel. Achter elke voordeur woont een Savannah...

Normaal kindergedrag wordt tegenwoordig op allerlei manieren geproblematiseerd. Gewoon jongetjesgedrag wordt abnormaal druk gevonden door juffen met grote schoolklassen. En gewone hangjongeren zijn ook al niet meer normaal. Kinderloze grachtengordel-intellectuelen schrijven er 's zomers altijd sappige verhaaltjes over in de krant: ze haten de overlast die normale kinderen geven in openbare ruimtes. De aanwezigheid van lawaai en ander ongezeglijk gedrag is hun een doorn in het oog. Ouders voeden tegenwoordig dan ook nauwelijks meer op, durven geen nee meer te zeggen en verwaarlozen rust reinheid en regelmaat. Geen wonder dat we nu al die drukke kinderen hebben, die schreeuwen om de aandacht van hun egoïstische tweeverdiende ouders!

Maar ouders zijn het zat om neergezet te worden als incompetent.

Buren, schoonouders, docenten en journalisten geloven dit beeld ook graag, en het is bevestigd door de hausse aan reality-opvoedtv, die gelukkig alweer over zijn hoogtepunt heen lijkt te zijn. Je zou er haast uit afleiden dat ouders hier behoefte aan hebben. Toch is dat niet zo: ze leren er niets van, zeggen ze zelf. Ook aan die honderden opvoedboeken die per jaar verschijnen, hebben ze weinig behoefte. Ze verkopen nauwelijks, op een enkele bestseller na, maar als je maar genoeg titels uitgeeft, kom je ook wel tot een redelijke omzet. Die hoeveelheid wekt de indruk dat de behoefte van ouders aan dit soort informatie enorm is, maar laat u niet misleiden.

Die veronderstelde behoefte van ouders aan boeken, tvprogramma's en internet werd overigens stevast verklaard uit een toegenomen opvoedingonzekerheid. Jarenlang is ons dat door journalisten en opvoedprofessionals voorgehouden: het succes van Ouders Online moest verklaard worden uit de groeiende onzekerheid van ouders. Ook al ontken ik dat met verve, het was wat men wilde zien, van media tot de hulpaanbieders: **de onzekere, hulpbehoevende ouder**.

Ouders zijn het zat om te neergezet te worden als onzeker.

Sinds wanneer is het trouwens zo, dat als je een vraag stelt aan iemand, of als je je eigen mening wilt scherpen aan die van een ander, dat dat getuigt van onzekerheid? Zijn kamerleden die het land ingaan om naar burgers te luisteren, onzeker? Zijn professionals, van managers tot psychiaters, die gebruik maken van peer-coaching, onzeker? Ja, sommigen misschien, maar toch niet *per se*!

Het beeld van de onzekere en hulpbehoevende ouder past vooral bij de eigen behoefte van professionals in hulpverleningsland: zij willen ouders hoe dan ook voorzien van hulp, ook al hebben die ouders zelf hun eigen hulpvraag nog niet ontdekt. Het lijkt een beetje op de ouderwetse vorm van ontwikkelingshulp, weet u nog? De fase na de kraaltjes en de spiegeltjes, waarin een hulpindustrie werd opgezet die vooral in het belang van de hulpverleners zelf in stand gehouden werd, en waarbij de ontwikkelingslanden niet sterker werden, maar zwakker.

Affijn, ouders zijn het zat om neergezet te worden als incompetent en onzeker en ik ben blij dat de minister de knuppel in het hoenderhok gegooid heeft.

“Eenvoudige vragen horen niet in een zwaar zorgcircuit”, vindt de minister. Sterker nog, alle vragen die horen bij het gewone leven en die voortkomen uit de dagelijkse sores van gezinnen met kinderen, horen *helemaal niet* in een *zorgcircuit*. Het enige wat nodig is, is dat gezinnen voelen dat ze onderdeel zijn van een samenleving die erkent dat het soms moeilijk is, waar je zo nu en dan tegen iemand kunt aanleunen die dat niet erg vindt, en die dan gewoon vraagt: *wat heb jij nu nodig?* Zonder dat je daardoor als **incompetent of onzeker** wordt gezien. Dát is wat ouders willen en wat ze zich voorstellen bij een CJG.

Een CJG is dus een mens waar je tegenaan kunt praten, en geen structuur die aan de achterkant de verbinding met Bureau Jeugzorg goed geregeld heeft. Een CJG is een gebouw waar je binnen kunt lopen, om opvoedboeken in te zien, een folder over zindelijkheid te halen, en te kijken of er in de herfstvakantie nog iets leuks te doen is voor je basisschoolkind. Een CJG is een plek waar je opvoedvaardigheden niet in twijfel getrokken worden, waar je geen etiket komt halen, en waar je als ouder zelf bepaalt wat je nodig hebt. Een CJG heeft zijn loket dan ook eerder in de bibliotheek dan in het gezondheidscentrum. Eerder in een drukke winkelstraat naast de bakker, dan weggestopt op de tweede verdieping van een kantorencomplex.

Op onze website, Ouders Online, worden ouders gefaciliteerd om vooral *met elkaar* in gesprek te gaan over ouderschap en opvoeding. Dat doen ze massaal. Niet omdat ze

onzeker zijn, maar omdat ze het fijn vinden. Het voorziet in een behoefte en ze hebben er naar eigen zeggen baat bij.

Ik prijs de minister voor zijn poging het uitdijen van de jeugdhulpverleningsindustrie te stoppen en te onderzoeken of het niet beter is als ouders zelf meer regie krijgen. Want ook hier zien we: die hulpverleningsindustrie is een bolwerk dat er baat bij heeft zichzelf in stand te houden, waarbij je je moet afvragen of het geld dat geïnvesteerd wordt wel terecht komt bij degenen voor wie het bedoeld is. En zoals in elke industrie zien we weinig samenwerking en veel concurrentie.

Kinderen die eenmaal in het zorgcircuit belanden, lopen meer dan ooit risico op langdurige uithuisplaatsing, waarbij ze niet zelden terecht komen op plekken die meer kwaad doen dan goed. Dat zorgcircuit is voor veel ouders een vreselijke ervaring; dat horen we dagelijks van ouders. Ze raken de regie volledig kwijt en zijn niet opgewassen tegen de macht van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming.

Steeds minder zijn we gaan vertrouwen op ouders en kinderen zelf, met het gevolg dat we ouders hebben ondermijnd in hun eigen kracht. En zodra ze die zelf willen inzetten en zelf of onderling dingen willen regelen, botsen ze tegen het systeem op, tegen instanties die ouders die ruimte helemaal niet willen geven. In uitzonderlijke gevallen lukt het ouders de regie terug te krijgen na een gang naar de rechter die ineens een alternatief kan bedenken, maar het kind heeft dan al kostbare tijd verloren.

Laat opvoedingsondersteuning ook echt zijn wat het woord zegt: **ondersteuning**, steun bij iets wat ze zelf doen. Beter nog: het faciliteren van iets wat ouders zelf heel goed kunnen, maar waar ze soms tijdelijk en soms meer structureel hulp bij kunnen gebruiken.

Zo heeft Marco Borsato – goede ouder als hij is -- vorige week een gesprek gehad met een psycholoog omdat hij zijn kinderen zo goed mogelijk wilde vertellen over zijn faillissement. Borsato kan daarvoor gerust een vrijgevestigde professional benaderen. Maar wat moeten al die *normale* ouders die straks door de crisis hun baan verliezen? Wat zou het mooi zijn als ouders terecht kunnen bij een laagdrempelige CJG met zo'n vraag: hoe vertel ik het mijn kinderen? Ouderspreekuur met een psycholoog of pedagoog voor moeilijke levensmomenten: mensen gaan dood, worden werkeloos, ziek, gaan scheiden enz. En in al die situaties hebben óók goed functionerende ouders behoefte aan professionele ondersteuning, zonder dat ze daardoor meteen een aantekening krijgen in het EKD of als risicogezin worden aangemerkt.

Maar nu werkt dat niet zo, want zonder erkend probleem krijg je geen hulp. Vind je het gek dat ouders op zoek gaan naar een diagnose van het kind om zorg te legitimeren: zonder diagnose is er namelijk geen zorg. Geen hulp op school ("ja hoor eens, we hebben naast die van u nog wel 28 andere bijzondere kindjes in de groep!"), geen ondersteuning in het gezin. Er is in ons land geen structuur voor tijdelijke ondersteuning van gezinnen met **normale levensproblemen** of **normale opvoedproblemen** waarbij de eigen kracht van ouders ingezet wordt. Een geef dan gezinnen die het even niet meer alleen afkunnen, een wettelijk recht op het beleggen van een Eigen Kracht-conferentie.

Kortom: onze bijzondere kinderen hebben recht op **normale aandacht**, waarbij niet alles wat maar een beetje afwijkt, wordt gecriminaliseerd of gemedicaliseerd. Gezinnen moeten aanspraak kunnen maken op specialistische hulp als ze dat nodig hebben, maar als het kan, moeten ze gewoon met rust gelaten worden. Vraag wat ouders zelf nodig hebben, en faciliteer dat dan. Gééf ouders dus die plek waar ze **normale opvoedvragen** kunnen stellen aan een medemens, met een open oog en een warm hart, naar keuze een professional of een andere ouder, zonder dat dat meteen wordt opgevat als een hulpvraag.

Kunnen we dat nou niet eens gaan regelen, met z'n allen?

Dank u wel.